

Žan Amruš

PESMA IZ KOLEVKE

Sred velikih krstarica neba
Tebe sam izabrao, orlice,

Stani na mesto kuda te šaljem
Na Pariz, tamo, u Francuskoj.

Zaustavi se kraj kolevke njegovih ruku;
Iz očiju izroni suze
Nad Sadijem... Kako je on?

BERBERSKE PESME IZ KABILIJE

TAJNA ZVEZDA

O jednom pesniku

On je usidrio svoje ruke u nepomične kontinente.
On je ubio svim svojim mišićima
Do pucanja svojih kostiju,
Do prskanja u svom telu,
Svom snagom vulkana koji grmi u njegovoj utrobi,
Kontinenti su ostali nepomični;
On je ostrvo u moru senki,
Glave u nedrima zvezda,
Nogu zapetljanih u korenje Zemlje,
Oči su kao u sunčevih ptica,
Okrugla pogleda
Koji seče i opседа stvari,
Odmerava njihovu skrivenu masu,
Posmatra njihovo jezgro od meda i zlata pomešano,
I uspostavlja ih s njihovom pravom zapreminom
U unutarnjoj vazoni gde je on bog,
Gde je on taj koji vidi u Bogu.
On ima neizmerne ruke,
Čudesno salivene uz njegova uska ramena
Duge ruke kosača, koje premeću nevidljive cvetove
Po maglovitim ulicama gradova.

On se vidi kao ostrvo, nepomičan.
Kad se plima mračnih ljudi
Razbija poput talasa uz njegove bokove...

A sada vidite ga kako dolazi;
Njegova glava izbija među zvezdama,
S njegovom slannatom kosom koja zrači,
I s njegovim krupnim očima noćne ptice
Poluzatvorenim
Da bi bolje cedio zaspali svet,

I njegov nos poput pramca lađe...

PESME IZ IZGNANSTVA

Porušite se, planine
Koje ste me odvojile od mojih,

Ostavite mojim očima slobodan put,
Ka zemlji mog voljenog oca.

Uzalud izgaram na poslu;
Moje srce je tamo zarobljeno.

Mir s tobom, o moja zemljo!
Moje oči su obiše svetove.

Moj pogled je prolećna nepogoda
U metežu snegova koji se tope.

Majko, o voljena majko,
Ah! izgnanstvo je dugo stradanje!

BELEŠKA

Reči naviru iz mene
Poput kolutova duginih boja
Što će pomreći po tužnim vodama.

Nisam ništa rekao što je bilo moje
Nisam ništa rekao šta je bilo od mene,
Ah, recite mi poreklo
Reči koje pevaju u meni!

Nisam mogao da stvaram slike
Niti da magijom teretim reči,
Kakva ruka je sjedinila stvari
U ništaivlu mog sećanja,
Da bi ih nagnala da se iznenadno rasprsu
U plodove jedne čudesne ljubavi?

Je li to ruka nekog Anđela, u meni prisutna i odsutna?
Je li to ruka nekog Boga koji bdi nada mnom?
Ko će mi reći sudbinu tih reči iz neponzatog?
Čega su glasnici one?
Čiji sam glasnik ja?

bašir hadž ali

5. JULI

Zato što su držali prozračne ključeve mog grada
Zato što su rasipali njegovu dobro, povredili njegovu otmenost
Zato što nisu poznavali njegovo znanje i pesmu njegovih svodova
Zato što su prestrugali njegovo minare do članaka, pokopali

njegove jecaje
Zato što su popali po njegovim ložnicama, gluvi za njihove tišine
Zato što su proterali iz zidina njegov petak, šetaliste belih gazela
Zato što su isušili svežinu njegovih sunčanih cisterni i Plavetnilo

njegove zimzeleni
Zato što su mučili njegove vernike i crvenu senku njegovih
vočnjaka

Oni su verovali da su gospodari njegovih brežuljaka, njegovih
irkiznih povetaraca i njegovih ostrvaca
Ali bilo je dovoljno da istim ritmom zadišu tavanski prozorčići
kroz dvorišta

Ali bilo je dovoljno da se u ranu zoru uličice isprazne
ka terasama

Pa da se probude kao izgubljeni stranci u mom neprijateljski
raspoloženom gradu
Obesmišljeni okupatori sa svojim besom, zapenušani, oni
i njihovi psi sa kacigama.

Alžir, juli, 1961.

ARUBI¹

Golub
Glasnih ljubavnika
Sinjih krila
Penje se na četvrtu žicu
Označava pauzu rastura note
Cizelira ritam
Pokriva opruženog peharnika
Pozdravlja poslednji put
Podrugljive gazele
Krhke nestrpljivice
Otuđene jorgovane
Leilu i njenog Medžnuna²
Lestvicu Ibn Zejduna³
I Valadine⁴ uzdahe
Ostavlja prozračno vino
I krhku čašu Abu Nuvasa⁵
Uzmi ključ
Okončaj taštu pesmu
Golube sinjih krila
Lebdi i leti
Nauči budnost
Echchar belghomza⁶
Budnom je dovoljan i mig oka
Oboji svoja krila bojom svoga grla
Odsajem duginih boja
Kao divlji golub poput škrljca
svetlucavi

Ili pak treperavi paun
 Ali ostani putnik
 Izbegni rt ptica grabljivica
 Čelik koplja
 Visoke tornjeve
 Mlaku postelju nabeljenih roda
 Golube sinjih krila
 Lebdi i leti
 Budi uvek kounak sissani⁷
 Objavi
 Na vrhu Krea
 Samrtni pokrov gori
 Na Selijinoj postelji
 Kolevci bademova u cvetu
 Već šest godina
 Objavi
 Obalskim radnicima što upravljaju jedrenjacima
 Tramvajskim radnicima koji su se uputili
 Ka kružnom terminusu
 Osluški vanju gostoljubivih šuma
 Kasabi pozatvaranoj u sebe
 Rudarima iz Milijane
 Stazi neplodnih kupina
 Gradu zaboravljenih obećanja
 Ribarima razobručenih barki
 Koji sanjaju o morskim algama
 Na stepenicama rimskog amfiteatra
 Gimnazijalcima koji uče
 Hemijske formule
 Ležeći po ovčijim kožama
 Čistačima cipela Hadž Omara⁸
 Hajamovim siročićima
 Kolporterima ironije
 Pačulija i tradicija
 Vrtovima Medeje
 Koji su pronikli u tajnu ljubičica iz Parme
 Putujućim zlatarima iz Blide
 Koji glasno hvale sveži jasmín
 Muzičarima koji potajno
 Ponovo pale u misterioznim ogledalima
 Njihovih nedozvoljenih tabakera
 Zamrle poglede oslonjene na darbouz⁹
 Galerija rezervisanih za prodane verenice
 Nostalgicnim zanatlijama Boabdilovoj¹⁰ braći
 Golube sinjih krila
 Lebdi i leti
 Budi mio nežan učtiv
 Neumoran, poslušan
 Ili sissani koja je to sve
 Objavi poruku
 Majki usahljih grudi
 Udovica u neznanju
 Merjeme crnih očiju
 Da je daleko, daleko to veće
 Ouatteka¹¹ kćeri stasalih za udaju
 Crvenih lala na izlazu iz hamama
 Neka izgore stari turbani
 Koji se iznenađno pojavljuju u kristalu njihovih noći
 Golube sinjih krila
 Objavi poruku
 Devojaka bez zara
 Pre 13. maja

One su ga opet stavile četrnaestog
 Da bi od njega napravile ambleme
 Posle prekida vatre
 Objavi poruku
 Devica bez petka
 Kao što se govori u danima bez hleba
 Vernih vojnicima oslobodilačke armije
 Golube sinjih krila
 Budi tačan kounak sissani
 Objavi poruku žena
 Držite se dobro odmetnici
 Držite se dobro uličice
 Uzvrćajte ravnom merom, uzvrćajte
 Naši jecaji se menjaju
 u twalwil¹² klicanje ju-ju-ju-jih
 Golube sinjih krila
 Idi i dođi
 Vraitćemo se u Tlemsen
 Da se molimo na izgubljenom grobu
 Tahara Gomrija¹³ princa-ratarata
 Bože kako su mu sjajne bile oči
 Čudo metamorfoze vekova
 Sunce po kojem je popao sneg Atlasa el Mouahada¹⁴
 Blagost večeri na Sijera Moreni
 Golube sinjih krila
 Idi i dođi
 Mi ćemo probuditi peharnika
 Opevaćemo zaljubljenike
 Načrtaćemo koreografiju
 Za touchiat Ghrib¹⁵
 I igraćemo na našim scenama
 Zašto da ne
 Pesmu nad pesmama
 Ali kasnije kasnije
 Kasnije znači qrib¹⁶.

Izbor i prevod s francuskog: Borjanka Ludvig

Pesme za jedanaesti decembar. Beleške koje slede su autorove.

¹ Ime jednog od mnogobrojnih oblika lake muzike koji potiču od uticaja koji je pretrpela andaluzijska muzika na alžirskom tlu. Ovi oblici se često odlikuju alternacijom jedne vokalizirane strofe i jedne druge duže strofe, koja se peva na isti način. Ova pesma je srodna arabiju naslovljenom »O svetlosti mojih očiju, golube sinjih krila«.

² Arapska legenda od koje je Nizami, azejberdžanski pesnik (XII vek), načinio divnu i tužnu ljubavnu priču.

³ Pesnik muslimanske Andaluzije, umro 1071. godine.

⁴ Andaluzijska pesnikinja, prijateljica Ibn Zejduna.

⁵ Pesnik s dvora u Bagdadu, umro oko 810, autor bahantskih pesama.

⁶ V. naredni stih.

⁷ Budi kao perunika (biljka).

⁸ Mladi alžirski muzičar i glumac, kompozitor popularnih pesama. Bio u zatvoru zbog patriotske akcije za vreme alžirskog rata.

⁹ Balustrada u duborezu.

¹⁰ Abu Abdaláh, poslednji kralj iz Granade.

¹¹ V. dve naredne reči.

¹² Arapsko ime ju-ju.

¹³ Clan CKKP Alžira. Poginuo u borbi na čelu svoje jedinice 1958. Poreklom iz pokrajine Tlemsena (Ušba, omiljeno mesto za odmor Abdela Kadera).

¹⁴ Ujedinilac.

¹⁵ Uvertira klasične muzike na andaluzijski način.

¹⁶ Uskoro.

Izvori: Anthologie maghrébine, Paris, 1965.
 i Diwan algérien, Paris, 1967.

dva različita puta ka istoj meti

(ALŽIRSKI PESNICI ŽAN AMRUŠ I BAŠIR HADŽ ALI)

darko tanasković

Za Žana Amruša (Jean Amrouche, 1907—1962) mnogi misle da je, iako rođen u berberskoj alžirskoj porodici, francuski književnik. Ništa čudno, jer je i on sam to na nedvosmislen način tvrdio, dvojeći, međutim, književni i nacionalni identitet. Rečenicom koja će postati čuvena, Amruš nalazi izraz za stanje duhovne pometenosti, plod dveju intimnih izvesnosti, na izgled nepomirljivih: »Francuska je duh moje duše, Alžir duša moga duha«. Ovak lucidni analitičar i osečajni pesnik nije bio jedini Alžirac koga je u doba kolonijalne potčinjenosti razdirala ta nepodnošljiva dvojnost identiteta — od joj je samo prvi na francuskom dao oblik autentične poezije visokog umnog i emocionalnog dometa. U Amrušu se iskazalo čitavo jedno pokoljenje, a posle prvih nerazumevanja i neverica prihvatilo ga je i naredno, buntovno, nepomirljivo, pokoljenje rata za nezavisnost, shvatajući da je na svoj, manje upadljiv, ali ne i manje intenzivan i proživljen način, i taj »večni Jugurta« vodio borbu na istoj stazi i završio je »bez pobednika« u samoj godini oslobođenja.

Predstaviti razvoj alžirske književnosti francuskog izraza, pa i moderne alžirske književnosti uopšte, i pri tom pretendovati na izvesnu celovitost, nemoguće je ako se ne pođe od »francuskog književnika« Amruša.

U svojoj poznatoj, odlično dokumentovanoj i zanimljivo pisanoj knjizi *Alžir do nezavisnosti* (Beograd, 1967), Zdravko Pečar pominje Amruša kao izraziti primer »pofrancuzenog« Alžirca, uspeo proizvod asimilatorske politike Francuske u zemlji koju je smatrala svojim »departmanom«:

»Katolička crkva je čak uspela da stvori i jednu generaciju mladih intelektualaca, Francuza-katika (asimiliranih Alžiraca), među kojima je istaknuto mesto pripadalo čuvenom književniku Žanu Amrušu (...), Alžircu, koji je pisao lepu